

อนาคตภาพหลักสูตรพลเมืองศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า
(ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2555 - พ.ศ. 2565)

**The Scenario of Citizenship Education Curriculum at the Basic Education Level
in the Next Decade (During 2012 – 2022)**

นิรมล ตูจันดา¹, อุษา คงทอง², สุธี พรรณหาญ³, บุญเชิด ภิญโญนนท์⁴

¹ นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร., กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อศึกษาอนาคตภาพหลักสูตรพลเมืองศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555 – 2565) โดยการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 24 คน ด้วยเทคนิคการวิจัยแบบ EDRF และการศึกษาความคิดเห็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านพลเมืองศึกษา จำนวน 363 คน จากทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

ผลการศึกษาพบว่า อนาคตภาพหลักสูตรพลเมืองศึกษา โดยสรุปดังนี้ ในด้านปรัชญาของหลักสูตร เน้นการศึกษาเพื่อการดำรงชีวิตร่วมกันอย่างมีคุณภาพ ด้านคุณลักษณะผู้เรียน เป็นผู้ที่มีจิตสำนึกในเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ มีเสรีภาพ มีจิตสาธารณะ ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่มีวัฒนธรรมประชาธิปไตย ด้านรูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร สร้างพลเมืองให้มีภาวะผู้นำ มีจิตสาธารณะต่อการแก้ปัญหาสังคม ด้านสาระการเรียนรู้ จัดสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมแต่ละระดับชั้น เข้าใจการเมืองท้องถิ่น สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นจัดการศึกษาเรียนรู้รูปแบบโครงการ โครงงาน ในระดับครอบครัว โรงเรียน สังคม ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดกิจกรรมเพื่อสังคมในรูปแบบการให้ และอาสาช่วยเหลือสังคม ด้านสื่อที่สนับสนุนการเรียนรู้ มุ่งใช้ข่าวเหตุการณ์ สถานการณ์จริงของสังคม ด้านการวัดและประเมินผล จากการมีส่วนร่วม การปฏิบัติในชีวิตจริง

คำสำคัญ : หลักสูตรพลเมืองศึกษา / อนาคตภาพ / การศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The aim of the research was to study the scenario of citizenship education curriculum at the basic education level in the next decade. The research methodology were as follow: In term of the studying the opinion of 24 experts' idea by EDFR research and finally on the 363 citizenship education personnel's idea from all over Thailand.

The study was as follows: The scenario of citizenship education curriculum. The curriculum's philosophy was focus education of quality. The good character of students were efficiency person to respect voice, freedom, communication, information and media literacy and public mind. The aim of the curriculum were citizenship into democracy culture. The curriculum's structure model was 1) The civic education into collaboration. 2) Teamwork leadership and public mind. The learning areas for The grade 1-12 were responsible citizen in national level, understand in local political and social change. The learning activities were provided as project based learning. The learners developing activities was public mind, in community. The teaching material was focus news, case, and learning sources. The evaluation was focus on assessment for collaboration and participation.

Keywords: citizenship education curriculum / scenario / basic education level

บทนำ

นโยบายพลเมืองศึกษาของชาติตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และนโยบายของรัฐบาลมีความสอดคล้องกัน คือ มุ่งพัฒนาให้เยาวชนเป็นพลเมืองดีมีความเป็นไทยและมีวิสัยทัศน์สากล สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างสันติสุข ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้การศึกษาในระบบมุ่งเน้นสาระความรู้ทางวิชาการมากกว่าการปลูกฝัง และหล่อหลอมความเป็นคนดี รวมทั้งนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการให้โรงเรียนปฏิบัติตามระบบการศึกษาแบบรวมศูนย์อำนาจ และสถานศึกษายังมีการปฏิบัติไม่สอดคล้องกับเจตนานโยบายพลเมืองศึกษาของประเทศ ให้มีความสำคัญ การเป็นคนเก่ง การสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองดี และมีการฝึกปฏิบัติการการมีส่วนร่วมกับชุมชนและรับใช้สังคมยังมีน้อย (สมหวัง พิริยานุวัฒน์, 2548: 21)

ในการพัฒนาหลักสูตรพลเมืองศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงควรมีการสร้างภาพอนาคตหลักสูตรพลเมืองศึกษา ให้เหมาะสมทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน

ผู้วิจัยจึงได้สร้างภาพอนาคตหลักสูตรพลเมืองศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555 - 2565) ซึ่งเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาอนาคตภาพหลักสูตรพลเมืองศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555 - 2565) ในด้านปรัชญาของหลักสูตร คุณลักษณะของผู้เรียน จุดมุ่งหมายของหลักสูตร รูปแบบ และโครงสร้างหลักสูตร สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สื่อการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลด้วยวิธีวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research)

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาภาพอนาคตหลักสูตรพลเมืองศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555 - 2565) ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา (ตอนต้น-ปลาย) ถึงระดับมัธยมศึกษา (ตอนต้น-ปลาย) โดยระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย การวิจัยแบบ EDFR การสร้างวงล้ออนาคต ผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มสภาพการสืบเนื่อง และการเขียนอนาคตภาพหลักสูตร

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษานโยบายหลักสูตรพลเมืองศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ แนวคิดเรื่องพลเมืองศึกษา สภาพปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรสถานการณ์พลเมือง สภาพการจัดการเรียนรู้ พลเมืองศึกษาในประเทศไทย หลักสูตรพลเมืองศึกษา และการวิจัยอนาคต

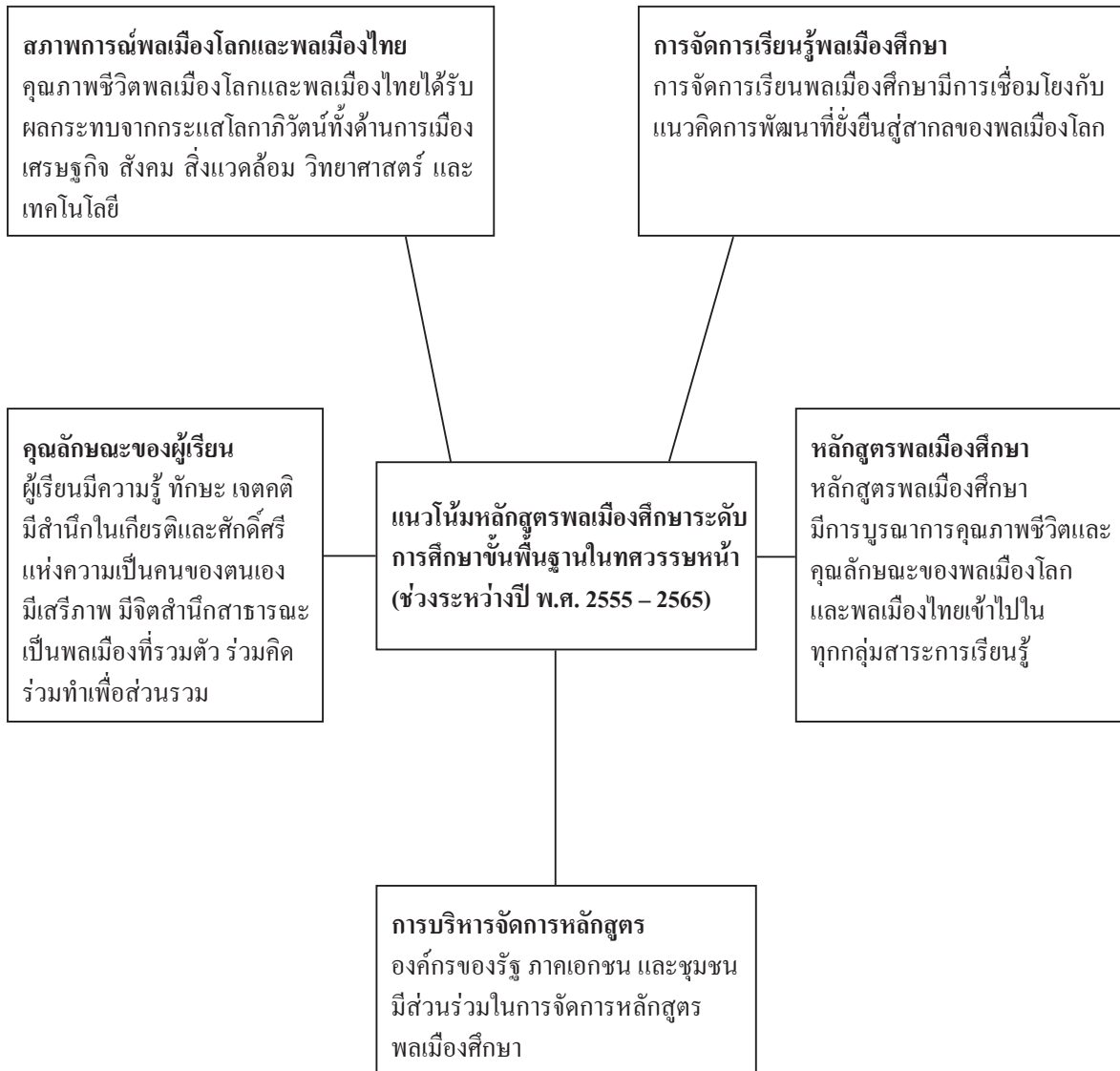
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 24 คน โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์ที่กำหนด และบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านพลเมืองทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย จำนวน 363 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ครู และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านพลเมือง แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเป็นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในหัวข้อที่เกี่ยวกับแนวคิดและสถานการณ์พลเมืองในระดับโลกและประเทศไทย โดยใช้วิธีการวิจัยอนาคต แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์ กำหนดเป็นกรอบสาระพื้นฐาน สำหรับนำไปใช้เป็นแนวทางการสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในขั้นต่อไป

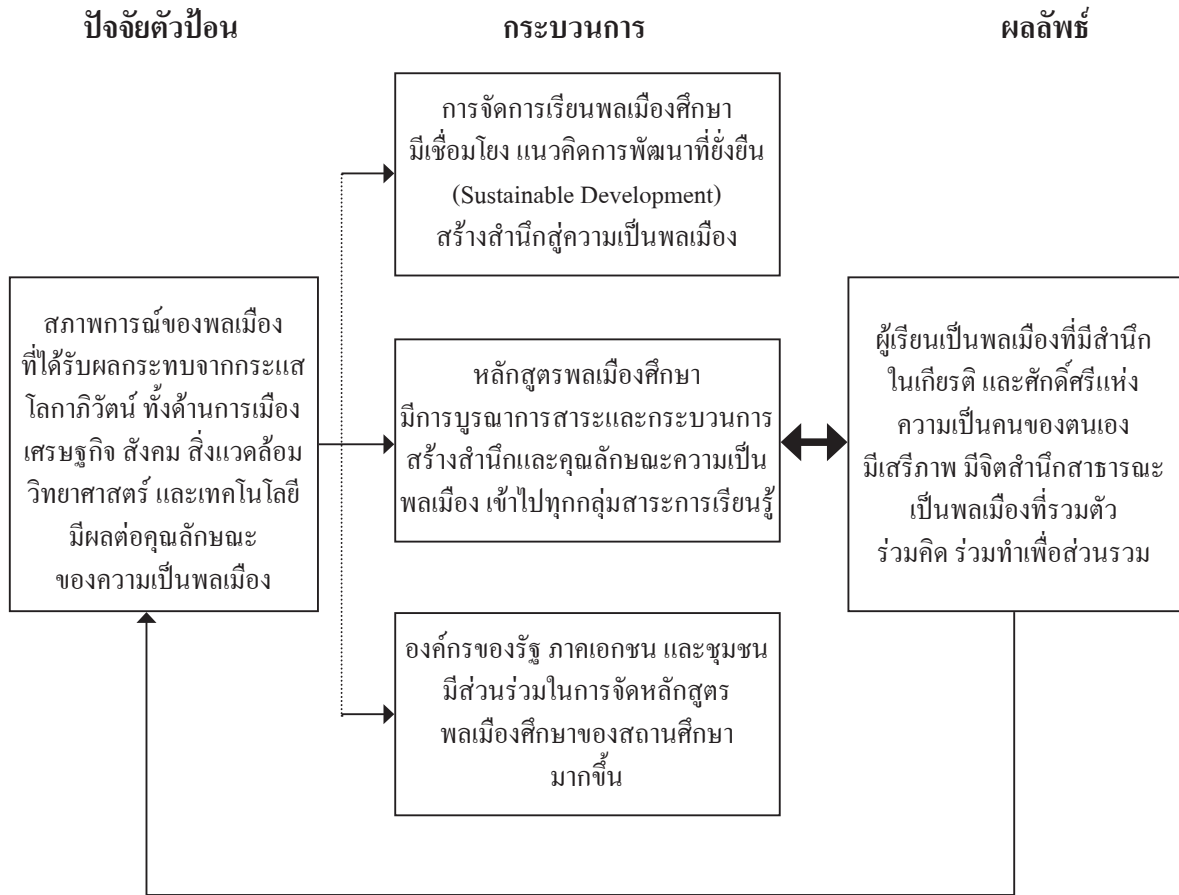
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR โดยการสัมภาษณ์และสอบถามผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรพลเมืองศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า เพื่อนำข้อสรุปที่ได้ไปสร้างวงล้ออนาคต

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างวงล้ออนาคต ผู้วิจัยสร้างกรอบแนวคิดวงล้ออนาคตโดยกำหนดให้แนวโน้มหลักสูตรพลเมืองศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า เป็นแนวโน้มศูนย์กลางประกอบด้วยแนวโน้มเหตุการณ์สืบเนื่อง จำนวน 5 ด้าน ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพที่ 1 ผลการสร้างวงล้ออนาคตแนวโน้มหลักสูตรพลเมืองศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2555 – 2565)

ขั้นตอนที่ 4 เป็นการนำแนวโน้มสภาพการณ์ที่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 24 คน มีฉันทามติ (จากขั้นตอนที่ 2) ให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านพลเมืองศึกษา ทั่วประเทศทั้งหมดจำนวน 363 คน พิจารณาให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับโอกาสที่เป็นไปได้ของแนวโน้มหลักสูตรพลเมืองศึกษา และผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มสภาพการณ์สืบเนื่อง ตามกรอบแนวคิดผลการสร้างวงล้ออนาคต โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มสภาพการณ์ ดังภาพประกอบ ที่ 2

ภาพประกอบที่ 2 ความสัมพันธ์เชิงระบบของผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มเหตุการณ์สืบเนื่อง ซึ่งได้นันทามติและโอกาสที่เป็นไปได้ของแนวโน้มหลักสูตรพลเมืองศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555 - 2565)

ผลการวิจัย

แนวโน้มหลักสูตรพลเมืองศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555 - 2565) ดังนี้

ปรัชญาของหลักสูตร

1. เป็นการศึกษาเพื่อการดำรงชีวิตร่วมกันอย่างมีคุณภาพ มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ปัญหา
2. เป็นการศึกษามุ่งพัฒนาทักษะ มีทักษะความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ของความเป็นประชาธิปไตย

คุณลักษณะของผู้เรียน

1. ผู้เรียนเป็นคนมีประสิทธิภาพ เข้าใจและปฏิบัติตามหลักสิทธิเสรีภาพและหน้าที่มีจิตสำนึกสาธารณะร่วมกำหนดอนาคตชุมชนและสังคม

2. เป็นคนไทยที่มีคุณภาพ ดำเนินชีวิตหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รู้จักคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจจากข้อมูลที่หลากหลาย

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

เป็นการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่มีวัฒนธรรมประชาธิปไตย มีจิตสาธารณะ และเน้นการปฏิบัติจริงด้วยทักษะความร่วมมือจากการสนับสนุนของเครือข่ายทุกภาคส่วนในสังคม

รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร

1. รูปแบบที่บูรณาการ การเรียนการสอนเข้ากับการจัดกิจกรรมที่มีความเป็นรูปธรรม ให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ทักษะชีวิตอย่างเต็มศักยภาพทุกด้าน
2. รูปแบบจัดรายวิชากิจกรรม เพื่อสร้างจิตสาธารณะในการแก้ปัญหาสังคมให้มากขึ้น เน้นการสร้างสำนึกพลเมืองในการลงมือปฏิบัติ มีส่วนร่วมกับชุมชนสังคม

สาระการเรียนรู้

- มุ่งการเรียนรู้จากสภาพจริงเน้นการปฏิบัติจริงในการแก้ปัญหาทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัวชุมชน ประเทศชาติ และระดับโลก
- ฝึกการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาโดยบูรณาการให้เชื่อมโยงเนื้อหาการเรียนการสอนเข้ากับสถานการณ์สู่การใช้ในวิถีชีวิตของผู้เรียนสอดแทรกในทุกสาระวิชา
- รู้หน้าที่ที่ควรปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ชุมชน สังคมโดยใช้สิทธิเสรีภาพ โดยเคารพสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ร่วมทำกิจกรรมเพื่อสังคมด้วยจิตสำนึกสาธารณะ

กิจกรรมการเรียนรู้

- กิจกรรมการคิดวิเคราะห์เชิงสถานการณ์ วิธีการจัดการปัญหาและทางออกที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน สังคม ประเทศโลก
- ใช้เทคโนโลยี การสื่อสารและข้อมูลข่าวสาร โดยสร้างสำนึกลงมือปฏิบัติจริง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชน
- ใช้การอ่านข่าว ดูข่าว วิเคราะห์ร่วมอภิปรายการเมืองท้องถิ่น การเมืองระดับประเทศ ปัญหาเศรษฐกิจการเมือง
- กิจกรรมการเมืองเพื่อสังคมประชาธิปไตย โดยผู้เรียนบริหารจัดการความรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมการสอนกระบวนการประชาธิปไตยที่ยึดโยงกับสังคม
- จัดกิจกรรมต่อเนื่อง สร้างจิตอาสา ค่านิยมการให้เสียสละ สู่หน้าที่พลเมือง ในกิจกรรมโครงการให้รู้จริงปฏิบัติได้ นำไปใช้จริงจากสถานการณ์จริงสู่ห้องเรียน
- จัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย นำสถานการณ์ สภาพจริงสู่ห้องเรียน นำนักเรียนสู่ชุมชน การเรียนแบบปฏิบัติ ใช้การเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เรียนรู้แบบโครงการ - โครงการ (Activity Learning, Problem Learning และ Project Learning)

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

- จัดกิจกรรมเพื่อสังคม ในรูปแบบการให้ และการอาสาช่วยเหลือสังคม มีกิจกรรมกลุ่ม/ทีม เคลื่อนไหวในชุมชน-หมู่บ้าน สาธารณะชุมชนของสังคมนั้น ๆ
- ส่งเสริมการเรียนรู้ในห้องเรียนสู่สภาพแวดล้อมจริงให้เชื่อมโยงกัน สามารถเสริมการเรียนรู้ นำกรณีศึกษาสังคมเข้าห้องเรียนบูรณาการกิจกรรม เข้ากับการจัด การแก้ไขปัญหาสังคม ชุมชนท้องถิ่น ลงมือปฏิบัติจริงในชุมชน
- กิจกรรมจิตอาสา ปฏิบัติกิจกรรมนอกห้องเรียน รู้ชุมชน รู้สังคม รู้จักโลกจากการเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ การเข้าค่าย การร่วมทำกิจกรรมทางสังคมกับชุมชน

สื่อสนับสนุนการเรียนรู้

สถานการณ์ข้อมูลข่าวสาร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ข่าว เหตุการณ์จริง สื่อของจริง เรื่องจริง จากสื่อทุกประเภท รายการปัญหาที่เกิดจากความต้องการของผู้เรียนกับผู้สอน

การวัดประเมินผล

- วัดผลจากสภาพจริง การปฏิบัติจริง การใช้ในชีวิตประจำวัน ประเมินผลตามสภาพจริง

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

ชั้นประถมศึกษาตอนต้น

- หน้าที่พลเมือง รู้จักหน้าที่ตนเอง ผู้อื่น เคารพสิทธิ เสรีภาพของตนเอง และผู้อื่น รวมทั้งไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น
- มีคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง รักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีวินัย ช่วยเหลือตนเองได้ ซื่อสัตย์ ยุติธรรม อดทนต่อความลำบากได้ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม การรู้จักแบ่งปันให้อภัยซึ่งกันและกัน ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา
- ศึกษาบุคคลตัวอย่าง ผู้ปกครอง ครู บุคคลตัวอย่างของชุมชน และการนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์

- ศึกษาประสบการณ์จากข่าว เหตุการณ์สำคัญ ข่าวประเภทต่าง ๆ ประโยชน์จากข่าว

ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

- รู้เข้าใจเกี่ยวกับจิตสำนึกความเป็นพลเมือง มีความรู้ ทักษะ และลักษณะชีวิตที่ดี มีความสามัคคี ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน มีจิตสาธารณะ และความรับผิดชอบต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม
- ศึกษาสิทธิหน้าที่ สิทธิมนุษยชน การปกครองระบอบประชาธิปไตย วัฒนธรรมประชาธิปไตย ใช้กิจกรรมสอดแทรกเรื่องวิถีประชาธิปไตย มีความเข้าใจการเมืองระดับท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น
- ศึกษาสืบค้น และร่วมวิเคราะห์วิจารณ์ ข่าวสารสาธารณะจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อย่างหลากหลาย
- ศึกษาเรียนรู้แบบโครงงาน จากการปฏิบัติกิจกรรมจิตอาสา ระดับครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ใกล้เคียง

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

- ศึกษาสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ความเสมอภาค กฎหมายสิทธิชุมชน สิทธิมนุษยชน เคารพความหลากหลาย ค่านิยม อุดมการณ์ ประชาธิปไตย วัฒนธรรมประชาธิปไตย

- มีจิตสาธารณะความเป็นพลเมือง การเป็นเจ้าของอำนาจ และมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองในกิจกรรมภาคพลเมือง ความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และความเป็นมิตรต่อประเทศเพื่อนบ้านของไทย

- มีความรู้ ทักษะ และลักษณะชีวิตที่ดี รู้กว้าง รู้ไกล เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เพื่อวางแผนอนาคต และสามารถประยุกต์การคิดมิติต่าง ๆ ให้เข้าสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้น

- แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ศึกษาวิเคราะห์ข่าวสารสาธารณะ จากหลาย ๆ แหล่งข้อมูล การใช้เครื่องมือสื่อสาร และรู้ทันสื่อ

- มีจิตอาสา ความรับผิดชอบ การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจอย่างเหมาะสม เรียนรู้ปัญหาของชาติ โดยบูรณาการการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การร่วมต้านคอร์รัปชัน

ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

- เรียนรู้หลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ตามหลักสากล ทั้งที่เกี่ยวกับตนเองบุคคลอื่น ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ กฎหมายสิทธิมนุษยชน อุดมการณ์ประชาธิปไตย ค่านิยมการปกครอง ประชาธิปไตย

- เรียนรู้ประวัติศาสตร์ เพื่อวางแผนอนาคต รักษาสถาบันให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสำนึกในความเป็นพลเมือง ยึดมั่นวิถีประชาธิปไตย มีความรับผิดชอบมุ่งทำประโยชน์ให้สังคมและชาติ

- ความรับผิดชอบของพลเมืองต่อสังคมระดับชาติ การมีส่วนร่วมในทางการเมือง การปกครอง และการใช้สิทธิ การปกป้องสิทธิ การสร้างสิทธิชุมชน ท้องถิ่น สังคมไทย การเป็นมิตรประเทศกับประเทศเพื่อนบ้าน และนานาชาติ

- มีความสามารถในการค้นคว้าหาความรู้ และการเข้าถึงแหล่งความรู้ด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข่าวสารสาธารณะ วิเคราะห์บทบาทนักการเมือง ศึกษาข่าวสารปัญหาของชาติเข้าใจภัยทุจริตคอร์รัปชันของประเทศ

- เข้าถึงวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตพอเพียง วัฒนธรรมประชาธิปไตย ของประเทศและของโลก เรียนรู้การเป็นมิตรประเทศกับประเทศเพื่อนบ้าน และความเป็นพลโลก

- จัดการเรียนรู้ในรูปแบบโครงการ โครงการจากกิจกรรมงานสาธารณะประโยชน์

อภิปรายผล

ในการอภิปรายผลการศึกษาของแนวโน้มหลักสูตรพลเมืองศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขอเสนอการอภิปรายผล ดังนี้

1. การบริหารจัดการหลักสูตรพลเมืองศึกษาของหน่วยงานในระดับนโยบายภาพอนาคตหลักสูตร

พลเมืองศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555 - 2565) เป็นแผนการจัดพลเมืองศึกษาที่เป็นเอกสารหลักสูตร ที่มีความเป็นไปได้ในอนาคต ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านพลเมือง หลักสูตรพลเมืองศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เขียนขึ้น จะนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง เช่น การนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนา หลักสูตรพลเมืองศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อเมื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบาย เช่น กระทรวงศึกษาธิการ สถาปนากองเมือง และฝ่ายงานสร้างสำนึกพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า ฯลฯ ได้มีการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการวางแผน กำหนดเป็นนโยบายสร้างความเป็นพลเมืองในระดับชาติ ในด้านต่าง ๆ

2. การพัฒนาหลักสูตรพลเมืองศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน จากการเปรียบเทียบข้อมูลวิเคราะห์ปัญหาพฤติกรรมและเยาวชนไทยในรอบ 10 ปี คือ ข้อมูลปี 2534 - 2547 พบว่าปัญหายังคงอยู่และมีแนวโน้มจะรุนแรงมากขึ้นดังนี้ พฤติกรรมพลเมืองดี ได้แก่ ขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ใช้สารณะประโยชน์ฟุ่มเฟือย บุกรุกทำลาย และไม่ช่วยรักษาสารณะสมบัติ พฤติกรรมประชาธิปไตย ได้แก่ ขาดความสนใจในการใช้สิทธิของตนเอง และไม่เคารพสิทธิผู้อื่น และพฤติกรรมการเลี้ยงดู ได้แก่ บทบาทสมาชิกในครอบครัวไม่เหมาะสมก้าวร้าว การเลี้ยงดูไม่เหมาะสม เช่น ไม่เอาใจใส่ ละเลย ทอดทิ้ง และความเบี่ยงเบนทางเพศ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยการศึกษาแห่งชาติ : ทำดีเพื่อพ่อชีวิตพอเพียง, 2547) วิชาหน้าที่พลเมือง-ศีลธรรมได้ปรับเปลี่ยนลดความสำคัญลงไป จึงทำให้การศึกษาของเรามีปัญหาผลผลิตของการศึกษาทำให้คนมีความรู้ ความฉลาดขึ้น แต่บกพร่องในเรื่องของศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ไม่มีสัมมาคารวะ ไม่มีระเบียบวินัย ไม่มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่มีความละเอียดรอบคอบกลัวต่อบาป มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไม่เหมาะสม เป็นเด็กและเยาวชนที่ไม่พึงประสงค์ (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2554 : 8)

จึงควรมีการสร้างภาพอนาคตพลเมืองศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตรพลเมืองศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า ให้มีประสิทธิภาพเหมาะสม และสอดคล้องกับความเป็นไปได้ภายใต้บริบทของสังคมไทย ให้บรรลุเป้าหมายของพลเมืองศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ แก่เยาวชนไทยในการเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ปัญหาให้มีความรู้ ค่านิยม ความตระหนัก เจตคติต่อการเป็นพลเมืองที่มีสำนึกในเกียรติ และศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ มีเสรีภาพ มีจิตสาธารณะ เป็นพลเมืองที่ร่วมตัว ร่วมคิด ร่วมทำเพื่อส่วนรวม มุ่งพัฒนาทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ และรู้เท่าทันสื่อ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของพลเมืองไทยและพลโลก ให้มีคุณภาพชีวิตที่สมดุลและยั่งยืนในกระแสโลกาภิวัตน์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานระดับนโยบายและหน่วยงานระดับปฏิบัติ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานระดับนโยบาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรกำหนดนโยบาย หรือแผนพัฒนาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง ให้มีความชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษา นำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน วัด สถานประกอบการ และผู้ประกอบการ ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรพลเมืองศึกษา

2 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานระดับปฏิบัติ

2.1 ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2.1.1 ควรมีการกำหนดนโยบาย ระบบการกำกับติดตาม และรายงานผล ในเรื่องการศึกษา เพื่อความเป็นพลเมืองให้มีความชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

2.1.2 ควรส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่ศึกษานำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบาย วางแผน เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรพลเมืองศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์จริงของท้องถิ่น ชุมชนในสังคม

2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2.1 ควรจัดทำสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้พลเมืองศึกษาให้สอดคล้องกับของสังคม ชุมชน คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และความต้องการของท้องถิ่น

2.2.2 ควรมีการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา และผู้นำชุมชน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรพลเมืองศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มสภาพการณ์สืบเนื่องตามกรอบแนวคิด ผลการสร้างวงล้ออนาคตในระดับที่สูงขึ้น เช่น สภาพการณ์สืบเนื่องในระดับที่สอง (Second - Level Consequences Trend) ระดับที่สาม (Third - Level Consequences Trend) เพื่อนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรและการบริหารจัดการหลักสูตรพลเมืองศึกษา

3.2 ควรมีการนำวิธีการทางสถิติ เช่น การวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) การวิเคราะห์จัดกลุ่ม (Cluster Analysis) เข้ามาประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้การจำแนก จัดกลุ่ม แนวโน้มสภาพการณ์สืบเนื่องมีความเชื่อมั่นมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์. สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: วีทีซี คอมมิวนิเคชั่น.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). เอกสารรายงานการประชุม การพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างพลเมืองโลกในอนาคต. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

คณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษา.(2553). ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองไทย.

สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2553, จาก <http://www.manager.co.th>

คณะกรรมการการศึกษา. (2550). แนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง. ม.ป.ท. ถ่ายเอกสาร.

คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2550 - 2554). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์.

- คณะกรรมการการวิจัยการศึกษาแห่งชาติ. (2547). **ทำดีเพื่อพ่อชีวิตพอเพียง**. วารสารสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2551). การวิจัยอนาคต. วารสารสมาคมการวิจัย. 13(2), 9 – 13.
- ชินภัทร ภูมิรัตน. (2553). รายงานการประชุม เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเพื่อการสร้างพลโลกในอนาคต. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง. (2553). **โครงการพลเมืองวัยใสใจบ้านเมือง**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สมหวัง พิริยานุวัฒน์. (2548). **พลเมืองศึกษาของไทย**. วารสารจุฬาลงกรณ์. 48(18).
- Angell, V. Ann. (1991). **Democratic Climates in Elementary Classrooms**. A review of theory and research, Theory and research in social education. 22(Summer 1991): 241 – 266
- Wallace, Joan Tessmer. (2002). **The impact of technology on the curriculum form 1986 to 2000 : A Delphi study of recognized authorities in the field of curriculum and instruction**. Retrieved December 07, 2002, from [http://thailis.uni...net.th/DAO2 detail.nsp](http://thailis.uni...net.th/DAO2_detail.nsp)